

Paljonko Suomessa on pienpetoja?

Kaarina Kauhala

RIISTA - JA KALATALOUS — SELVITYKSIÄ

1/2007

RIISTA- JA KALATALOUS

S E L V I T Y K S I Ä

1 / 2 0 0 7

Paljonko Suomessa on pienpetoja?

Kaarina Kauhala

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2007

Julkaisujen myynti:
www.rktl.fi/julkaisut
www.juvenes.fi/verkkokauppa

ISBN 978-951-776-560-2 (Painettu)
ISBN 978-951-776-561-9 (Verkkojulkaisu)

ISSN 1796-8887 (Painettu)
ISSN 1796-8895 (Verkkojulkaisu)

Kannen kuva: Ilpo Kojola, BBC

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy

Sisällys

Tiivistelmä	5
1. Johdanto	8
2. Supikoira	9
2.1. Supikoira runsain kaakossa	9
2.2. Supikoirasaaliit kaksinkertaistuneet	11
3. Kettu	12
3.1. Kettukanta tihein lounaassa	12
3.2. Kettusaaliit lähes ennallaan	13
3.3. Jälki-indeksit paikoin pienentyneet	14
4. Mäyrä	15
4.1. Mäyräkanta runsain etelässä	15
4.2. Mäyräsaaliit runsastuneet jonkin verran	16
5. Johtopäätöksiä	17
Viitteet	18

Tiivistelmä

Pienpetojen (supikoira, kettu, mäyrä) tiheyksiä eri riistanhoitopiireissä arvioitiin saalistilastojen, radioseurannan ja riistakolmioiden lumijälkilaskentojen avulla.

Supikoirakanta on Etelä- ja Keski-Suomessa kettu- ja mäyräkantaa tiheämpi. Kaikkien kolmen lajin kannat ovat tiheimmät etelässä kuin pohjoisessa. Eri lajien esiintyminen painottuu kuitenkin hieman eri tavalla: supikoira on runsain etelässä ja kaakossa, kettu lounaassa ja mäyrä Uudellamaalla ja Hämeessä. Supikoiran ja mäyrän levinneisyys ei ulotu pohjoisimpaan Lappiin. Ilmaston lämmitessä ne saattavat kuitenkin levittäytyä yhä pohjoisemmaksi.

Erot kantojen tiheydessä ovat suuremmat syksyllä kuin keväällä. Supikoiran syyskanta (pennut mukaan lukien) on 2,7-kertainen kevät- eli aikuiskantaan verrattuna. Kettukanta on syksyllä noin kaksinkertainen aikuiskantaan verrattuna. Mäyräkanta runsastuu kesän aikana vain hieman, noin 1,4-kertaiseksi, koska mäyrän lisääntymisteho on pieni koiraeläimiin verrattuna. Vastaavasti supikoirakannasta metsästetään vuosittain noin puolet, kettukannasta noin 40 % mutta mäyräkannasta vain 10–15 %.

Supikoirasaaliit ovat kaksinkertaistuneet viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana. Myös mäyräsaaliit ovat runsastuneet erityisesti Hämeessä ja Keski-Suomessa. Toisaalta mäyräsaalis on pienentynyt Varsinais-Suomessa. Kettusaaliit ovat pysyneet lähes ennallaan ja ketun lumijälki-indeksi on paikoin pienentynyt. Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa kettusaaliit ovat kuitenkin kasvaneet hieman.

Asiasanat:

kettu, mäyrä, saaliit, supikoira, tiheys

Kauhala, K. 2007. Paljonko Suomessa on pienpetoja? – Riista- ja kalatalous. Selvityksiä. 1, 18 s.

Abstrakt

Mårdhundens, rävens och grävlingens tätheter i jaktvårdsdistrikten uppskattades på basen av bytesstatistik, uppföljning med radiosändare och snöspårning.

I södra och mellersta Finland är mårdhundsstammen tätare än rävstammen och grävlingsstammen. Alla tre arterna har större stammar i söder än i norr. Var de olika arterna förekomst varierar regionalt: mest mårdhundar finns det i landets södra och sydöstra delar, mest rävar i de sydvästra delarna och mest grävlingar i Nyland och Tavastland. Mårdhundens och grävlingens utbredningsområde sträcker sig i norrtill Lapplands södra delar. Klimatförändringen kan ge dem möjlighet att sprida sig norrut.

Skillnaderna i stammarnas täthet är större på hösten än på våren. Mårdhundsstammen (ungarna medräknade) är på hösten 2,7 gånger större än på våren och jämfört med den vårstammen. Rävstammen är på hösten ungefär dubbelt så stor som vårstammen. Grävlingsstammen blir endast något större under sommaren, ungefär 1,4 gånger, eftersom grävlingen förökar sig i långsammare än hunddjuren. Jakten tar årligen ungefär hälften av mårdhundsstammen, cirka 40 % av rävstammen, men endast 10–15 % av grävlingsstammen.

Antalet fångade mårdhundar har fördubblats under det senaste decenniet. Också antalet fångade grävlingar har ökat speciellt i Tavastlands och Mellersta Finland jaktvårdsdistrikt. Å andra sidan är antalet fångade grävlingar mindre i Egentliga Finland. Rävbytet har förblivit så gott som oförändrat och rävens snöspårsindex har ställvis minskat. I Österbottens och Mellersta Finlands jaktvårdsdistrikt fångas en aning mera räv än tidigare.

Nyckelord:

mårdhund, räv, grävling, byte, täthet

Abstract

Densities of small carnivores (raccoon dog, red fox, badger) in different game management districts of Finland were estimated on the basis of game bags, radio-tracking and snow-track counts (wildlife triangles).

In southern and central Finland, the density of raccoon dogs is higher than that of foxes or badgers. The density of all three species is higher in southern than in northern Finland. The raccoon dog is, however, most abundant in the south and southeast, the fox in the southwest and the badger in Uusimaa and Häme. Raccoon dogs and badgers do not permanently live in northern Lapland. When the climate is warming, they may widen their distribution area further north.

Differences in population densities between these species are larger in autumn than in spring. The autumn density of raccoon dogs (including the juveniles) is 2.7 times the spring (or adult) density. Fox density doubles from spring to autumn. Badger density increases only slightly during summer, being in autumn 1.4 times the spring density, because reproduction rate of badgers is low compared to that of canids. About 50% of the raccoon dog (autumn) population is hunted each year, the corresponding figures for the fox being 40% and for the badger 10–15%.

The hunting bag of raccoon dogs has doubled during the last decade. The badger quarry has also increased, especially in Häme and Keski-Suomi. On the other hand, the bag has decreased in Varsinais-Suomi. The fox bag has been rather stable and the snow-track indices of foxes have decreased in some areas. Fox bags have, however, increased in Pohjanmaa and Keski-Suomi.

Keywords:

red fox, badger, annual bags, raccoon dog, density

1. Johdanto

Tässä kirjoituksessa esitetään arviot supikoira-, kettu- ja mäyräkannan tiheydestä eri riistanhoitopiireissä sekä kantojen/saaliiden viimeaikaisesta kehityksestä maassamme. Arviot perustuvat radioseuranta-aineistoihin, saalistilastoihin ja riistakolmiolaskentojen lumijälki-indekseihin sekä tietoihin kunkin lajin lisääntymistehosta. (Saalistilatot ja lumijälki-indeksit löytyvät Riistawebistä osoitteesta <http://riistaweb.riista.fi/>). Radioseurannan avulla on laskettu kantojen tiheydet Virolahdella (Kymen riistanhoitopiiri; Kauhala ym. 2006). Vertaamalla tiheyksiä saalistilastoihin on arvioitu metsästyskuolleisuuden osuus Kymen alueella. Olettamalla, että metsästyskuolleisuus on jokseenkin saman suuruinen kaikkialla, on päästy piirikohtaisiin kanta-arvioihin. Lisääntyvän kevätkannan ja syyskannan ero on laskettu lajikohtaisten lisääntymistietojen perusteella (Helle ja Kauhala 1995, Kauhala 1996). Tietoa pienpetojen tiheyksistä ja kantojen kehityksestä tarvitaan sekä riistanhoidossa että pienpetojen levittämien tautien ja loisten torjunnassa. Aiemmin pienpetotiheyksistä maassamme on julkaistu vain alustavaa tietoa (Lindén ym. 1996).

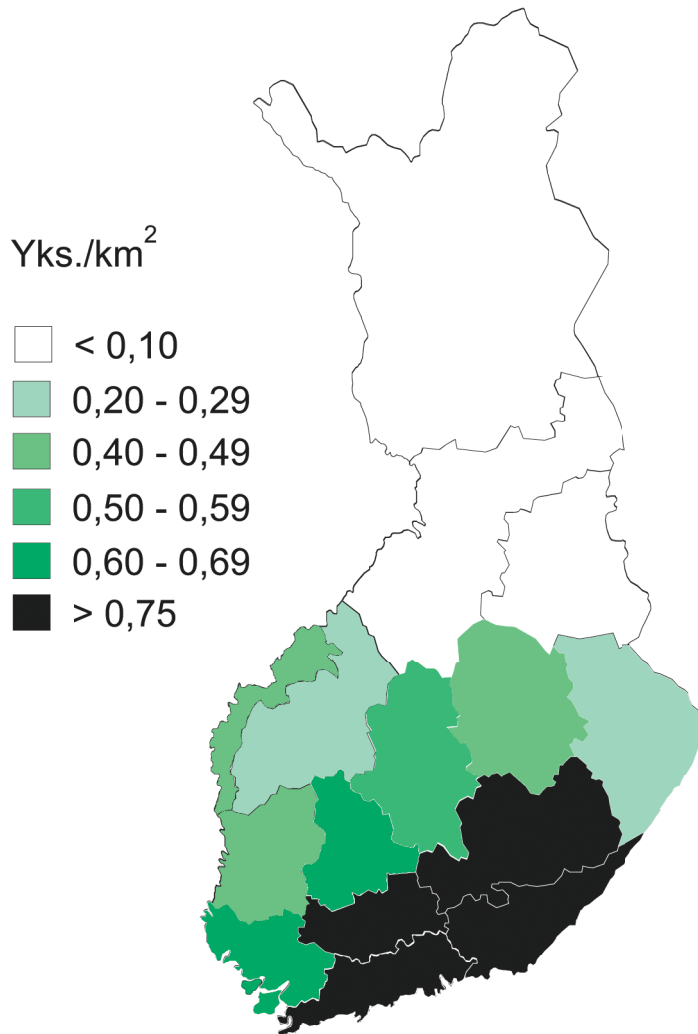
2. Supikoira

2.1. Supikoira runsain kaakossa

Supikoirakanta on tihein Etelä- ja Kaakkois-Suomessa ja harvenee kohti pohjoista (kuva 1). Ympäristön tuottavuus (ravinnon määrä) ja kasvukauden pituus vaikuttavat kannan runsauteen. Koska supikoira nukkuu talviunta, se ei pysty muodostamaan pysyvää kantaa alueille, missä talvi on hyvin pitkä.

Yhtenäisen levinneisyyden pohjoisraja on suunnilleen linjalla Tornio – Kuhmo. Supikoira voi tulla toimeen sellaisilla alueilla, joilla kasvukauden pituus on yli 135 vrk, lumipeitteisen ajan pituus alle 175 vrk ja vuoden keskilämpötila yli 0 °C (Lavrov 1971, Helle ja Kauhala 1991). Ilmaston lämpenemisen myötä supikoiran levinneisyysalue laajenee todennäköisesti pohjoiseen ja kanta tulee runsastumaan muual- lakin.

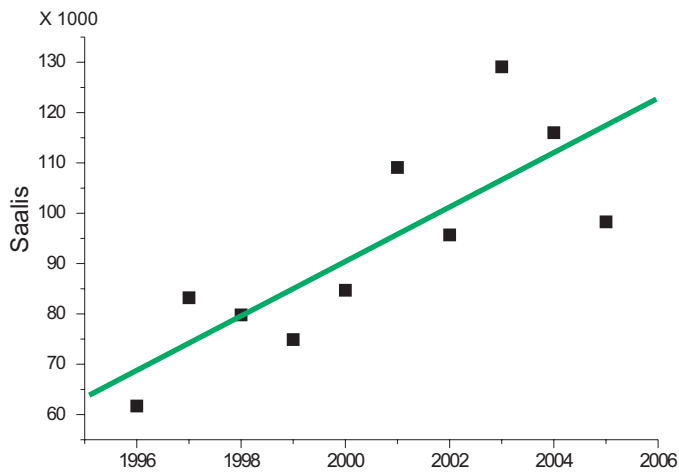
Aikuiskannan koko on noin 85 000 yksilöä ja lisääntymiskauden jälkeen ennen metsästyskauden alkua se on 2,7-kertainen kevätkantaan verrattuna eli 230 000. Näis- tä noin puolet joutuu syksyn ja talven aikana metsästäjien saaliiksi.

Kuva 1. Arvio supikoirakannan tiheydestä keväällä (aikuiskanta) eri riistanhoitopiireissä. Riistanhoitopiirien sisällä voi olla suuria paikallisia vaihteluita.

2.2. Supikoirasaaliit kaksinkertaistuneet

Supikoirasaalis on kasvanut viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana (kuva 2). Runsastumista näyttäisi tapahtuneen useimmissa riistanhoitopiireissä, mutta se on ollut tilastollisesti merkitsevää vain Etelä-Hämeen, Keski-Suomen, Kymen ja Ruotsinkielisen Pohjanmaan piireissä. Lounais-Suomessa (Satakunta, Varsinais-Suomi ja Uusimaa) muutos on ollut vähäinen.

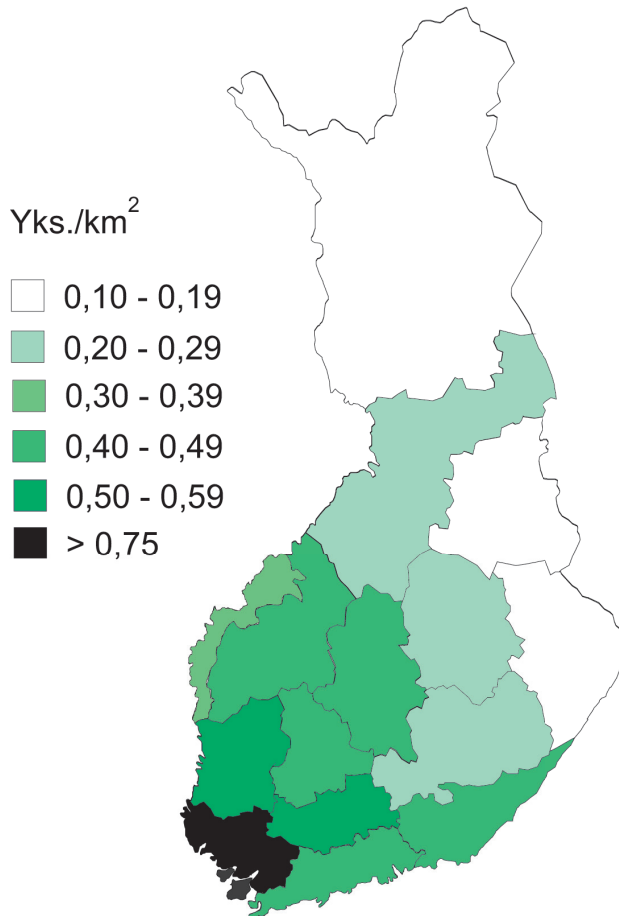

Kuva 2. Koko maan supikoirasaalis 1996 – 2005.

3. Kettu

3.1. Kettukanta tihein lounaassa

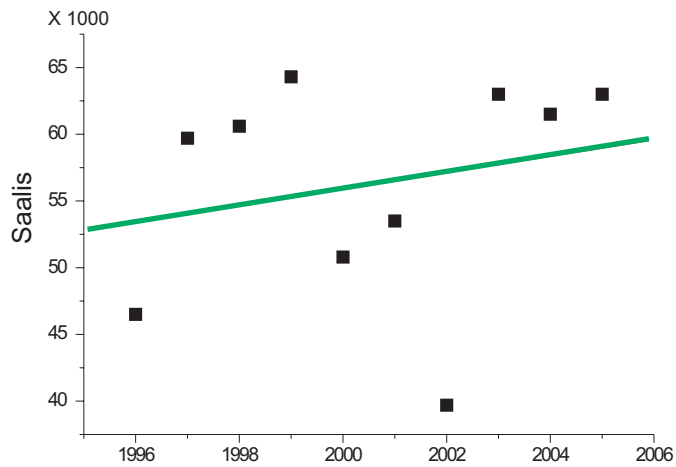
Kettukanta on tihein maan lounaisosissa. Erityisen tiheä se on Varsinais-Suomessa (kuva 3). Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa on vähän kettuja. Suurpetojen, erityisesti ilveksen runsaus saattaa olla yksi syy Itä-Suomen harvaan kettukantaan. Kettuja esiintyy koko maassa pohjoisinta Lappia myöten. Aikuiskannan koko on 70 000–80 000. Syyskannan koko on noin 150 000 yksilöä, joista noin 40 % päätyy metsämiesten reppuun ennen seuraavaa lisääntymiskautta.

Kuva 3. Arvio kettukannan tiheydestä keväällä eri riistanhoitopiireissä.

3.2. Kettusaaliit lähes ennallaan

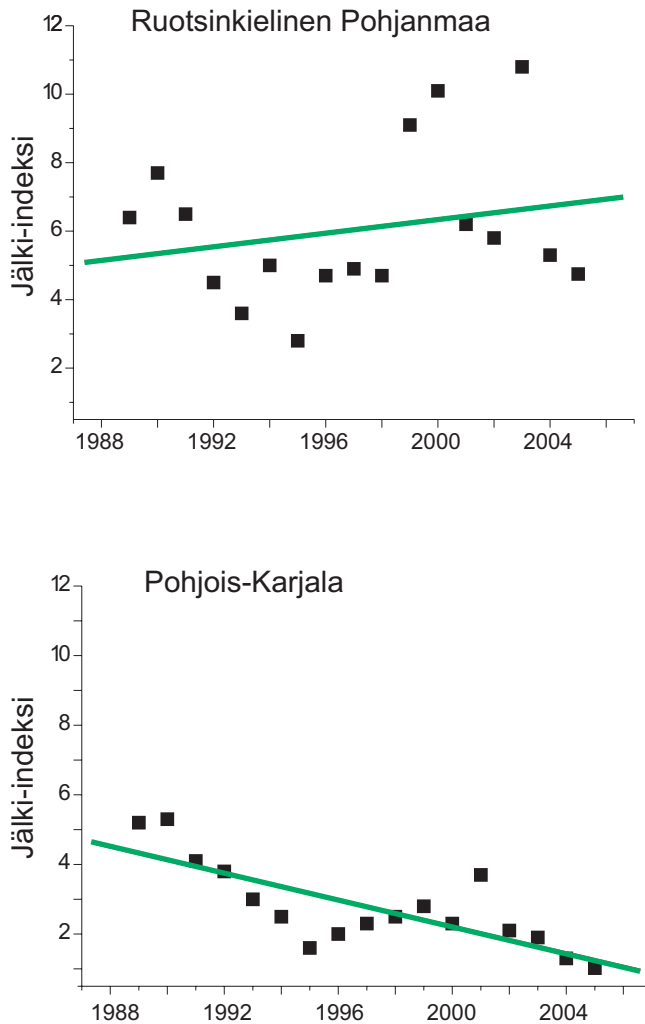
Koko maan kettusaalis on kasvanut hieman viimeksi kuluneen vuosikymmen aikana, mutta kasvu ei ole tilastollisesti merkitsevää (kuva 4). Kettusaaliit ovat kasvaneet merkittävästi Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiireissä. Kettusaalis on pienentynyt Etelä-Savon riistanhoitopiirissä.

Kuva 4. Koko maan kettusaalis 1996 – 2005.

3.3. Jälki-indeksit paikoin pienentyneet

Ketun lumijälki-indeksit ovat pienentyneet seitsemässä riistanhoitopiirissä (Etelä-Häme, Etelä-Savo, Kainuu, Oulu, Pohjois-Häme, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo) vuoden 1989 jälkeen. Kannan pieneminen on ollut jyrkintä Pohjois-Karjalassa (kuva 5). Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla kettukanta näyttäisi hieman kasvaneen, mutta kasvu ei ole tilastollisesti merkitsevää.

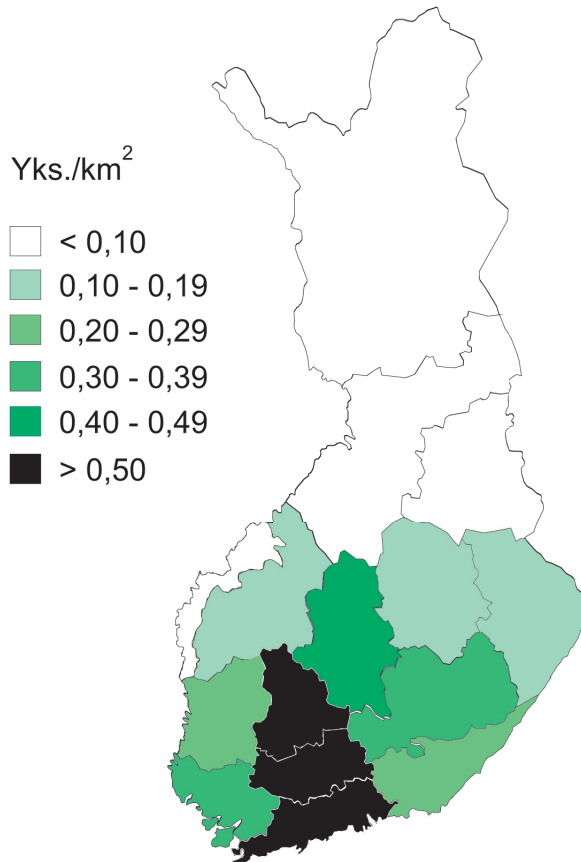

Kuva 5. Ketun jälki-indeksin kehitys Ruotsinkielisen Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiireissä.

4. Mäyrä

4.1. Mäyräkanta runsain etelässä

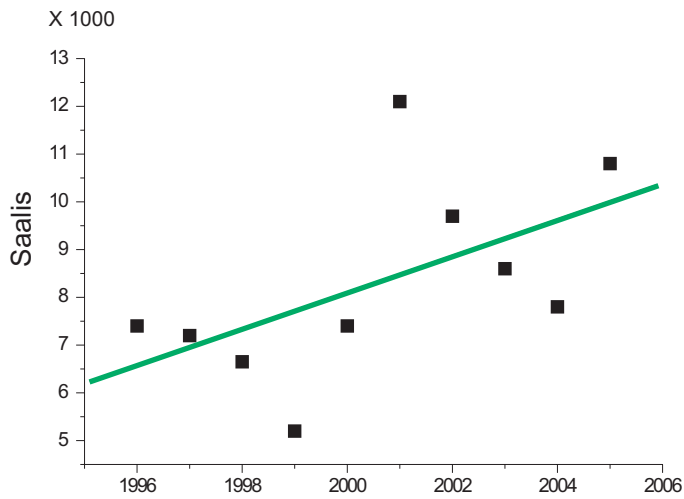
Mäyräkanta on runsain Uudellamaalla ja Hämeessä (kuva 6). Supikoiran tavoin mäyrä nukkuu talviunta, joten pitkä talvi rajoittaa sen levinneisyyttä. Vakituinen mäyräkanta puuttuu sen vuoksi suurimmasta osasta Lappia (Kauhala 1995). Ilmaston lämpeneminen ja talvien lyhentymisen voi auttaa mäyrää leviämään yhä pohjoisemmaksi. Koko Suomen aikuiskannan koko on noin 48 000 ja syyskannan koko on noin 1,4-kertainen eli 65 000–70 000 yksilöä. Näistä 10–15 % metsästetään syksyn ja talven aikana.

Kuva 6. Arvio mäyräkannan tiheydestä keväällä eri riistanhoitopiireissä.

4.2. Määräsaaliit runsastuneet jonkin verran

Koko maan määräsaalis on kasvanut jonkin verran (kuva 7). Määräsaaliit ovat kasvaneet merkittävästi Etelä-Hämeen, Pohjois-Hämeen ja Keski-Suomen piireissä. Määräsaalis on pienentynyt Varsinais-Suomessa.

Kuva 7. Koko maan määräsaalis 1996 – 2005.

5. Johtopäätöksiä

Tulokaslaji supikoiran kanta on Etelä- ja Keski-Suomessa runsaampi kuin kettu- ja mäyräkanta. Ainoastaan Varsinais-Suomessa kettukanta on supikoirakantaa tiheämpi. Kettukanta onkin tihein Lounais-Suomessa, kun taas supikoirakanta on runsain Etelä- ja Kaakkois-Suomessa. Mäyräkanta on tihein Uudellamaalla ja Hämeessä. Eri lajien runsaudet painottuvat siis hieman eri tavoin, mikä saattaa viitata lajien väliseen kilpailuun.

Tiheyskarttoja tulkitessa tulee muistaa, että samankin piirin sisällä voi olla suuria alueellisia vaihteluita. Lisäksi on otettava huomioon, että metsästyspaine on laskettu Kymen piirin aineistojen perusteella. Metsästyspaine voi kuitenkin vaihdella maan eri osissa. Jos metsästyspaine jonkin piirin alueella on oletettua alhaisempi, kartassa esitetty tiheys ovat aliarvio ja päinvastoin.

Ketun levinneisyys kattaa koko maan, kun taas supikoira ja mäyrä puuttuvat osasta Lappia. Koska supikoira ja mäyrä nukkuvat talviunta, ne voivat hyötyä ilmaston lämpenemisestä. Talvien lyhentyessä myös talviuni lyhenee, pennut syntyvät aikaisemmin ja ehtivät kasvaa ja kerätä riittävästi rasvavarastoja talven varalle. Supikoirat ja mäyrät saattavat siten tulevaisuudessa laajentaa levinneisyysalueitaan nykyistä pohjoisemmaksi.

Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana supikoirasaalet ovat kaksinkertaisesti kasvaneet, mikä johtunee ainakin osittain kannan kasvusta. Vastaavaa kasvua ei ole nähtävissä kettukannassa: ketun lumijälki-indeksit ovat monin paikoin pienentyneet. Mäyräsaaliit ovat runsastuneet varsinkin tiheimmillä mäyräalueilla Hämeessä ja Keski-Suomessa. Ilmaston lämmetessä ympäristön tuottavuus ja siten pienpedoilta tarjolla olevan ravinnon määrä lisääntyy. Näin ollen kaikki lajit voivat runsastua koko maassa.

Viitteet

- Helle, E. & Kauhala, K. 1991. Distribution history and present status of the raccoon dog in Finland. – *Holarctic Ecology* 14: 278–286.
- Helle, E. & Kauhala, K. 1995. Reproduction in the raccoon dog in Finland. – *Journal of Mammalogy* 76: 1036–1046.
- Kauhala, K. 1995. Changes in distribution of the European badger *Meles meles* in Finland during the rapid colonization of the raccoon dog. – *Ann. Zool. Fennici* 32: 183–191.
- Kauhala, K. 1996. Reproductive strategies of the raccoon dog and the red fox in Finland. – *Acta Theriologica* 41: 51–58.
- Kauhala, K., Holmala, K., Lammers, W. & Schregel, J. 2006. Home ranges and densities of medium-sized carnivores in south-east Finland, with special reference to rabies spread. – *Acta Theriologica* 51: 1–13.
- Lavrov, N. P. 1971. I togi introduksii enotovidnoj sobaki (Npg) v otdel'nye oblasti SSSR. – *Trudy kafedry biologii MGZPI* 29: 101–166.
- Lindén, H., Hario, M. & Wikman, M. 1996. Riistan jäljille. – Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita. Helsinki.

JULKAISIJA

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0205 7511, faksi 0205 751 201

www.rktl.fi